

Євченко Роман Ігорович

Лобізм в Україні: регулювати не можна заборонити

УДК 328.184

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-6.3>

Євченко Роман Ігорович
аспірант кафедри політичних наук
та права
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса,
Україна
ORCID: 0000-0001-9853-6492

В статті представлено аналіз процесу законотворчої діяльності щодо нормативно-правового регулювання лобізму та лобістської діяльності в Україні. Автором зазначено, що дискурс та процес законотворчості з цього питання триває з початку XXI ст., що відповідає загальній тенденції в державах Європи та в ЄС. Зазначено, що підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами стало додатковим чинником в прискоренні Україною з 2016 р. діяльності щодо виконання зобов'язання сприяти процесу інституційної розбудови лобістської діяльності. Не меншу роль відіграють в цьому процесі рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO), які Україна має виконати для позитивного проходження оцінювання внутрішніх реформ. В роботі зазначено, що в Україні визнання лобізму як інституту представництва інтересів зацікавлених груп, в тому числі груп громадянського суспільства, є критично низьким. Проблемою залишається переважання негативного сприйняття лобізму як корупційної тіньової діяльності. Не меншою проблемою є протидія самих суб'єктів лобювання і інститутів щодо впровадження регулювання лобістської діяльності та впровадження Реєстрів лобістів. Водночас, вимоги громадськості щодо регулювання лобізму для досягнення прозорості процесу конкуренції інтересів зацікавлених груп та отримання інформації щодо процесу «geapolitik» залишаються нереалізованими. В статті представлено авторську оцінку особливостей законопроектів політико-правового регулювання лобістських практик. Зроблено висновок, що рекомендації ЄС та GRECO, очевидно, сприятимуть прискоренню впровадження правил транспарентності в Україні.

Ключові слова: лобізм, політико-правове регулювання, Україна, політичний процес, політичний інститут, представництво.

Вступ. З початку XXI століття процес визнання та інституціоналізації лобізму як специфічної форми представництва різноманітних груп інтересів прискорився. В 2014 р. правила лобювання були розроблені в 15 країнах світу. В ЄС на 2019 р. сім держав-членів (Австрія, Франція, Ірландія, Литва, Польща, Словенія, Велика Британія), а також два регіони (Каталонія, Шотландія) запровадили законодавчі правила щодо лобювання (обов'язкове регулювання). За період 2014–2023 рр. держави Європи приймали акти, спрямовані на регулювання лобізму (Ірландія, в 2015 р., Франція у 2016 р., Німеччина в 2022 р., Італія у 2018 р., Іспанія в 2022 р. Реєстри лобістської діяльності були введені також в Литві (2001, 2018, 2021), Латвії (2023), Угорщині (2006, скасовано в 2011), Македонії (2008). Ряд держав-членів запровадили добровільні системи реєстрації лобістів (м'яке регулювання) (Бельгія, Італія, Нідерланди, Румунія). З 1989 р. до 2023 р. пройшло дев'ять етапів формування політики прозорості політичної діяльності в інститутах ЄС. І хоча моделі регулювання лобізму є різними, очевидно, що прийняття законодавства щодо регулювання лобізму стає демократичним стандартом.

Метою дослідження є визначення особливостей процесу законотворчої діяльності щодо нормативно-правового регулювання лобізму та лобістської діяльності в Україні. **Завданнями** є : 1) встановлення особливостей розвитку дискурсу щодо лобізму в Україні; 2) визначення етапів роз-

витку законотворчої діяльності щодо нормативно-правового регулювання лобізму.

Теоретико-методологічні основи дослідження. Методологічною основою дослідження є системний аналіз, оскільки лобістські практики та їх регулювання розглядаються як системні явища, які підлягають комплексному огляду в українській політичній системі. Методами дослідження є порівняльний, нормативно-правовий, аксіологічний, що дозволили визначити різницю в тлумаченні лобізму, проаналізувати тенденцію розвитку законодавства в сфері інституціоналізації лобізму в Україні. Методом аналізу став також метод теоретичного синтезу та узагальнення, який був використаний в процесі аналізу історії розвитку дослідження питання.

Національні особливості лобістських практик в Україні досліджуються українськими дослідниками. Найбільш комплексно проблематика лобізму представлена в навчальних посібниках та монографіях В. Самохвалова, В. Багацького та Р. Мацкевича, Д. Базілевича, В. Нестеровича та В. Федоренко, Р. Кобця та С. Панциря, а також в дисертаційних роботах Д. Лубінця, Е. Гросфельда, Р. Мацкевича, А. Стельмаха. Питання законодавчого регулювання лобістських практик в Україні постали об'єктом уваги в працях Т. Богині, М. Бризіцького, В. Гнатенка, В. Головка, В. Гоцулюка, А. Євгенєвої, О. Кривицького, Д. Лубінця, К. Одарченко, О. Одінцової, О. Шведа. Практики лобістської діяльності в Україні досліджували такі автори як Ю. Зущик, О. Безпроза, В. Биковець,

О. Бурбело, Ю. Ганжуров, Е. Горсфельд, О. Держалюк, І. Зибачинський, О. Карпенко, І. Кіянка, П. Краснящий, О. Куценко, Е. Мінченко, М. Недюха та М. Федорін, А. Піонтковська, І. Похило, О. Буряченко та С. Годний, Р. Радейко, М. Росенко, В. Сумська, В. Табакера, С. Телешун та інші.

Слід зазначити, що дослідження лобізму в практиках врегулювання політичних конфліктів може спиратися на ряд методологічних підходів завдяки багатогранності лобізму як явища: *комунікаційного характеру*, що передбачає організацію та підтримку складних комунікаційних процесів в соціально-політичних системах; *конфліктного характеру*, що передбачає представництво опозиційних інтересів та їх узгодження в процесі політичної діяльності; *політико-правового характеру*, що передбачає наявність політичних функцій та правових можливостей в політико-правових системах; *інституційного характеру*, що передбачає можливу наявність статусу в єдності інститутів та структур функціонування політичної системи.

Важливо і те, що в основі самого явища лобізму лежить «інтерес» – ключова категорія формування «політичного» як простору для діалогу з метою представлення та можливої реалізації інтересу, адже політична складова суспільних відносин виникає в результаті усвідомлення існування різних інтересів та необхідності їх узгодження для збереження соціальної цілісності.

В теорії «політичного інтересу» автори виходять з того, що для досягнення компромісу інтересів вартує завжди знайти щось третє, яке б стало точкою дотику для двох сторін. Цією точкою компромісу стають цінності, їх системне бачення. *Цінності відіграють вирішальну роль у процесі раціоналізації суспільних відносин на рівні політичного інтересу.* Щодо інтересу політичного, то політичним він стає на основі принципу який закладений в підході до політичних відносин як межових між економічною, ідеологічною, культурною і соціальною сферами суспільства...» [5, с. 186].

Дотримуючись аксіологічної парадигми стосовно «етичних, моральних, ментальних та соціокультурних детермінант політичного лобізму» С. Годний визначає лобізм як соціальний феномен, який «можна вважати своєрідною політичною цінністю з огляду на те, що вважається притаманним саме демократичному суспільству... Ціннісний потенціал лобізму як суспільного феномену, пов'язаний, насамперед у його суспільно-значущих функціях: посередництво між суспільством та державою; заміщення представництва; інформаційна функція; постановка актуальних питань; впорядкування плюралізму суспільної думки тощо» [2, с. 180]. Вважаємо, що таке однозначне визнання ціннісного потенціалу лобізму є не зовсім прийнятним, так само, як і визначення цінністю такої функції як «заміщення представництва».

Лобізм, як система практик, мав і має неоднозначне тлумачення в системі ціннісно-оціночних суджень, які детерміновані, і тут С. Годний правий, – в тому числі етичними, моральними, соціокультурними та інституційними основами розвитку відносин в процесі реалізації політичних інтересів. Адже, як вірно зазначає В. Радченко, «політичні інтереси породжуються соціальною природою конкретного суспільства, позицією і положенням соціальної групи в системі політичних відносин. Вони становлять концентроване вираження інтересів, які переломлюються в інтересах завоювання або утримання державної влади. Зміст політичних інтересів виявляється в суті та спрямованості політичних ідей, ідеалів, принципів, у поглядах, почуттях і настроях, які представляють різний рівень (теоретичний і повсякденний) усвідомлення інтересів соціальної групи... [12, с. 600]. Отже, ціннісні характеристики лобізму багато в чому детерміновані оцінками змісту політичних інтересів, які лобіюються. Для визначення ціннісної складової лобізму важливим ж не стільки оцінювання функцій лобізму, скільки функцій політичних інтересів, які лобіюються.

Специфіка політичних інтересів у системі суспільних інтересів, за визначенням, яке надається в Політологічному енциклопедичному словнику (автори: В. Авер'янов, І. Алексєєнко, В. Горбатенко, Ю. Шемшученко, В. Бабкін), полягає у тому, що вони тісно пов'язані із механізмами та способами здійснення влади у суспільстві та виконують функції: 1) стимулюють політичну активність суб'єктів політики; 2) спрямовують політичну діяльність на організацію суспільства через політичну владу, узгодження суперечливих соціальних дій різних класів і груп; 3) відображають багатоманітні соціальні інтереси і слугують основою для об'єднання і розмежування суб'єктів політики; 4) слугують основою для формування цілей політичної діяльності та регулюючої волі. Політичні інтереси пов'язані зі способами функціонування вищих органів влади у суспільстві, стилями політичної діяльності яких багато в чому визначають і стиль інших ланок системи управління [7, с. 519]. Категорія інтересу визначає сукупність об'єктивних та суб'єктивних факторів особи чи групи осіб, які пов'язані із певним поставленим перед ним/ними питаннями. При аналізі цієї категорії враховують її основні складові: 1) формування інтересу як об'єктивного явища; 2) відображення інтересів у свідомості людей; 3) реалізація інтересів в практичній діяльності.

З огляду на наявну в Україні історіографію питання проблематика лобізму як практик низького репутаційного характеру є актуальною, як і вимоги громадськості щодо цивілізованого регулювання лобізму для досягнення прозорості політичного процесу конкуренції інтересів зацікавлен-

них груп та отримання інформації щодо процесу «realpolitik».

Особливостями українського лобізму є поширеність «вмонтованого» лобізму, коли державний службовець або народний депутат є водночас і об'єктом, і суб'єктом лобістського впливу, і обслуговує або інтереси власного бізнесу, або інтереси фінансово-промислових груп. Ринок лобістських послуг в Україні є тіньовим і стимулює корупцію. А. Стельмах вказує: «В Україні лобіювання через відсутність належних законодавчих регуляторів цього інституту характеризується позаправовою формою і дискредитоване таким явищем як «квазі-лобіювання» [13, с. 25].

Дослідники вказують, що ідея прийняти в Україні закон про лобіювання зовсім не нова і блукає владними коридорами вже більше 10 років [1]. Перша практична спроба унормування цієї сфери була здійснена у 1999 р., коли до Верховної Ради були подані два законопроекти: «Про лобіювання в Україні» та «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України». Обом законопроектам був властивий декларативний характер і вони не були узгоджені з іншими нормативно-правовими актами. У листопаді 2003 р. до Парламенту був внесений законопроект «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України», а у квітні 2009 р. КМ України розробив проект Закону «Про вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів» (який так і не був внесений до Верховної Ради). У жовтні 2010 р. до ВРУ був поданий законопроект «Про регулювання лобістської діяльності в Україні», який отримав негативний відгук Головного науково-експертного управління ВР України та не був прийнятий. 6 березня 2013 р. у НІСД відбулося перше засідання Робочої групи з розробки проекту Закону України «Про регулювання лобістської діяльності та громадського представництва (адвокатів) в Україні», створеної Національним інститутом стратегічних досліджень та Інститутом професійного лобіювання та адвокатів.

В 2016 р. Україні взяла на себе зобов'язання сприяти процесу інституційної розбудови лобістської діяльності, підписуючи Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Прийняття ефективного законодавства про лобістську діяльність та врегулювання питань парламентської етики є також рекомендаціями Групи держав проти корупції (GRECO, The Group of States against Corruption) – органу Ради Європи з антикорупційного моніторингу, які Україна має виконати для проходження оцінювання у рамках четвертого раунду на тему: «Запобігання корупції стосовно депутатів, суддів та прокурорів».

Лише на одній сесії парламенту в 2020 р. було зареєстровано чотири законопроекти, які пропонували різні моделі регулювання лобізму.

У законопроекті «Про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні» (№ 3059 від 11.02.2020, ініціатори: Ю. Тимошенко та С. Власенко) визначалися поняття «лобістський вплив», «лобіст», «лобістська фірма», які повинні зареєструвати свою діяльність в установленому порядку; були закріплені гарантії, права й обов'язки суб'єктів лобіювання; передбачається, що Міністерство юстиції України вестиме Електронний реєстр суб'єктів лобіювання, перевірятиме щоквартальні звіти лобістів, і докладатиме перед парламентом щодо звітності лобістів [8]. У законопроекті пропонувалося притягнення лобістів за порушення законодавства до кримінальної відповідальності. «...Лобізм... повинен існувати в рамках закону. Формально лобістів у нас немає, але, коли громадські активісти отримують гранти, вони називають себе лобістами, – зазначив ініціатор проекту С. Власенко та додав: – Громадський активіст – це той, хто у вільний від роботи час займається такою діяльністю. А у нас активізм став професією, яка, на жаль, не регулюється державою» [6]. За словами С. Власенка, автори проекту адаптували американський закон під українські реалії, але, на засіданні в підкомітеті народні депутати сприйняли ініціативу неоднозначно, особливо норми щодо періодичного звітування. Також, нардепи заслухали позиції громадських організацій, представники яких закликали не голосувати за проект, мовляв, ініціатива суперечить свободі об'єднань, яка закріплена в Конституції [6].

В проекті Закону «Про лобізм» № 3059-1 від 28.02.2020, авторами якого були О. Дубінський та О. Василевська-Смаглюк, регуляторні та наглядові функції щодо лобістської діяльності поклалися на НАЗК. Автори проекту ототожили «лобізм» та «лобіювання», вказуючи, що «послуги з лобізму, послуги з лобіювання – діяльність суб'єкта лобізму щодо представництва та захисту інтересів замовника або вигодонабувачів послуг з лобізму...»). В проекті були визначені методи і принципи лобіювання; вимоги до професійних суб'єктів лобіювання; вказано коло осіб, які не можуть займатися лобістською діяльністю; визначені питання, щодо яких не може здійснюватися лобіювання (конституційний лад, суверенітет, національна безпека, свобода слова, «будь-які обмеження в використанні мови»). Пропонувалося також: визначити права й обов'язки і суб'єктів і об'єктів лобіювання; надати лобістам права брати участь у засіданнях Погоджувальної ради депутатських фракцій; передбачити обов'язок лобістів «сприяти комітетам ВРУ у здійсненні покладених на них повноважень; зобов'язати і лобістів і об'єктів їх тиску – подавати

щомісячні звіти та притягувати порушників законодавства як до адміністративної, так і кримінальної відповідальності. Крім того, ініціатори цього проекту запропонували передбачити можливості створення Асоціації лобістів України та механізм саморегулювання [9].

Третій законопроект, «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання» (№ 3059-2 від 02.03.2020), ініційований депутатами Комітету з правової політики – О. Качурою, О. Костіним та іншими, в т.ч. І. Климпуш-Цинцадзе (Комітет з питань інтеграції України до ЄС), представив більш допрацьований варіант акту, ніж попередні. В проєкті надано дефініцію поняття лобіювання, публічних консультацій, встановлені гарантії і форми здійснення лобіювання [10]. У преамбулі вказувалося, що положення Закону не поширюються на неурядові організації, що «мають передбачене іншими законами право на участь у формуванні політики держави». Автори пропонували встановити, що адвокація, петиції, звернення і висновки, участь у роботі дорадчо-консультативних органів та робочих груп, що створені при суб'єктах владних повноважень, участь у громадських слуханнях, обговореннях, публічних заходах, організованих органами державної влади – не є формами здійснення лобістської діяльності. Проєкт також визначав коло осіб та органів влади, які не можуть бути об'єктами лобіювання (судді, Вища рада правосуддя, прокуратура, правоохоронні органи, дипломати та ін.). Водночас, в проєкті передбачалося закріплення права зареєстрованих суб'єктів лобіювання подавати аналітичні матеріали щодо законопроектів протягом 21 днів з моменту їх реєстрації. Проєкт передбачив створення Міністерством юстиції України Єдиного реєстру суб'єктів лобіювання та обов'язок суб'єкту лобіювання щороку підтверджувати свій статус. В якості стимулу було запропоновано встановлення плати суб'єктам лобіювання за внесення даних до Реєстру, у залежності від сфери здійснення лобіювання (мистецтво, переробна промисловість, будівництво чи ін.), а також залежно від диференціації їхнього річного доходу. Також були визначені підстави зупинення та припинення права суб'єкта лобіювання на здійснення лобіювання, а також умови притягнення порушників до адміністративної і кримінальної відповідальності, де до ст. 131 КПК було додано такий захід щодо забезпечення кримінального провадження як зупинення права суб'єкта лобіювання на здійснення лобіювання.

В четвертому законопроекті 2020 р. «Про лобістську діяльність» (№ 2059-3 від 03.03.2020), ініціаторами якого були Д. Монастирський та П. Фролов [11], були розрізнені поняття «лобіювання» («підприємницька діяльність, спрямована на здійснення законного впливу на об'єкт лобіювання

з метою формування у нього думки про переваги чи недоліки певних рішень, які знаходяться в межах його компетенції») та «публічна адвокація» (не маюча ознак підприємницької або адвокатської діяльності із захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів). Також проєкт підкреслював розмежування «публічної адвокації» від «замовної публічної акції», як можливі варіанти так званого «громадського лобізму». Категорія «замовна публічна акція» тлумачилася як «масовий захід (включаючи збір, пікетування, мітинг, похід (в тому числі вуличний), демонстрація тощо), за підготовку, організацію, координацію, проведення, спонукання до участі в якому або за участь в якому отримується чи передається майно. Суб'єктом лобіювання визначалася «зареєстрована в Державному реєстрі лобіювання юридична особа або фізична особа, яка має право надавати послуги з лобіювання згідно з договором про надання послуг з лобіювання». Проєкт передбачав впровадження обов'язкової реєстрації лобістів в Державному реєстрі лобіювання – «системі обліку та зберігання інформації про лобістів, суб'єктів лобіювання, суб'єктів самолобіювання, а також іншої інформації». Державний нагляд і контроль за лобіюванням покладалися на Міністерство юстиції, якому надавалися права реагування на порушення (штраф, анулювання державної реєстрації).

Закон про регулювання лобізму так і не був прийнятий. Однак, скандал 2022 р. навколо прийняття законопроекту № 5655 щодо містобудівної реформи знов актуалізував це питання. Лобістська активність депутатки від «Слуг народу» Олени Шуляк була визначена як прямий лобізм інтересів великих забудовників та обмеження прав місцевого самоврядування з боку противників законопроекту (серед яких була і Асоціація міст України) [4]. Водночас, О. Шуляк вказувала, що вона діє проти тіньових лобістських схем, які використовують місцеві забудовники у змові з органами місцевого самоврядування. В будь-якому варіанті лобістська діяльність обох сторін конфлікту при наявності закону про прозорість лобістської діяльності мала б стати об'єктом регулювання.

17 листопада 2022 р. Голова НАЗК О. Новіков під час зустрічі з очільником Вищого органу з питань прозорості у публічному житті Франції (HATVP) Дідьє Міго зазначив, що ухвалена Парламентом України Антикорупційна стратегія до 2025 року все ще передбачає розроблення і прийняття закону про лобіювання: «Такий закон стає особливо важливим в рамках післявоєнного відновлення України, коли до нашої держави почнуть надходити іноземні інвестиції на відбудову» [3].

На це також вказується в оприлюдненому 24 березня 2023 р. звіті GRECO щодо ситуації

в Україні, прийнятому GRECO на її 93-му пленарному засіданні (Страсбург, 20-24 березня 2023 р.). Організація дійшла висновку, що поточний рівень дотримання рекомендацій більше не є «глобально незадовільним», як це було раніше, і що Україна зробила певні покращення, задовільно впровадивши або виконавши 15 із 31 рекомендації, які містяться у звіті четвертого раунду оцінки. З решти рекомендацій – дев'ять рекомендацій було виконано частково, а сім – не виконано. «GRECO відзначає сильну прихильність, продемонстровану Україною щодо роботи GRECO у надзвичайно важкий час для цієї держави-члена», – йдеться у звіті. «Воєнний час призвів до необхідності запровадження воєнного, надзвичайного стану та перестановки пріоритетів. У такому контексті важливо, що Україна все ж продовжила роботу над виконанням рекомендацій GRECO. Група звернулася до України з проханням надати звіт про заходи, вжиті для виконання невиконаних рекомендацій, до 31 березня 2024 року.

Отже, розробка та прийняття закону про регулювання лобізму в Україні у усвідомлену задачу і, очевидно, невдовзі вона буде виконана. Проте, важливим питанням залишається визначення моделі регламентації лобізму, тлумачення ціннісного значення лобізму як представницької діяльності з урахуванням визнання цінності так званого «низового лобізму».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баконіна О., Лопушанська О. Легалізація лобіювання в Україні: що пропонує законодавець? *Юрліга*. 26 березня 2020. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/194079_legalzatsya-lobyuvannya-v-ukran-shcho-proponu-zakonodavets (дата звернення: 07.05.2023)
2. Годний С. П. Інститут лобізму в політиці як чинник демократизації українського суспільства : дис. ... к. політ. наук : 23.00.02 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2019. 220 с.
3. Голова НАЗК виступає за якнайшвидше законодавче врегулювання лобізму та парламентської етики для зменшення ризиків політичної корупції. *Офіційний сайт НАЗК*. 17 Листопада 2022 року. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/antykoryptsijna-polityka/golova-nazk-vystupaye-za-yaknajshvydshe-zakonodavche-vregulyuvannya-lobizmu-ta-parlamentskoyi-etyky-dlya-zmshennya-ryzykiv-politychnoyi-koryptsiyi/> (дата звернення: 07.05.2023)
4. Ейсмут В. Асоціація міст України просить змінити законопроект про реформу містобудування *ZAXID.NET*. 12 грудня 2022, 11:59. URL: https://zaxid.net/asotsiatsiya_mist_ukrayini_prosit_zmyniti_zakonoproekt_pro_reformu_mistobuduvannya_n1554387 (дата звернення: 07.05.2023)
5. Коляса О.Я. Політичний інтерес: суть та історичні форми визначення. *Вісник СевГТУ. Політологія*. 2004. № 52. С. 180–186.
6. Новіков І. Чому не вдалося пролобіювати проєкт про лобізм в Україні. Латентний вплив гравців.

Закон і Бізнес. 19.03.2021. URL: <https://zib.com.ua/ua/147002.html> (дата звернення: 07.05.2023)

7. Політологічний енциклопедичний словник / В.Б. Авер'янов, І.В. Алексєєнко, С.С. Андрєєв та ін.; В.П. Горбатенко (упоряд.); Ю.С.Шемшученко, В.Д. Бабкін та ін. (відп. ред); НАН України. Інститут держави і права імені В.М. Корецького, Українська асоціація політологів. К.: Генеза, 2004. С. 519.

8. Проєкт Закону «Про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні» №3059 від 11.02.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68128 (дата звернення: 07.05.2023)

9. Проєкт Закону «Про лобізм» №3059-1 від 28.02.2020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68265 (дата звернення: 07.05.2023)

10. Проєкт Закону «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання» №3059-2 від 02.03.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68275 (дата звернення: 07.05.2023)

11. Проєкт Закону «Про лобістську діяльність» №2059-3 від 03.03.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68279 (дата звернення: 07.05.2023)

12. Радченко В. Л. Політичні інтереси: поняття, функції, типологія. *Держава і право*. Вип. 56. Політичні та юридичні науки. С. 600-605.

13. Стельмах А. В. Розвиток інституту лобізму в системі забезпечення державної безпеки України. : дис-я... к. н. з держ. управління : 25.00.05. / Національний універ-т цивільного захисту України. Харків, 2021. 213 с.

REFERENCES:

1. Bakonina, O., Lopushanska, O. (2020) Legalization of lobbying in Ukraine: what does the legislator propose? [Legalization of lobbying in Ukraine: what does the legislator propose?] *Yurliha*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/194079_legalzatsya-lobyuvannya-v-ukran-shcho-proponu-zakonodavets
2. Hodnyi, S. P. (2019) Instytut lobizmu v politytsi yak chynnyk demokratyzatsii ukrainskoho suspilstva [Institute of lobbying in politics as a factor of democratization of Ukrainian society]: dys. ... k. polit. nauk : 23.00.02 / Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho. Kyiv.
3. Holova NAZK (2022). Holova NAZK vystupaie za yaknaishvydshe zakonodavche vrehuliuvannya lobizmu ta parlamentskoi etyky dlia zmshennia ryzykiv politychnoi koryptsii. [The head of NAZK is in favor of legislative regulation of lobbying and parliamentary ethics as soon as possible to reduce the risks of political corruption]. *Ofitsiynyi sait NAZK*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/antykoryptsijna-polityka/golova-nazk-vystupaye-za-yaknajshvydshe-zakonodavche-vregulyuvannya-lobizmu-ta-parlamentskoyi-etyky-dlya-zmshennya-ryzykiv-politychnoyi-koryptsiyi/>
4. Eismunt, V. (2022, 12 December) Asotsiatsiya mist Ukrainy prosyt zminyty zakonoproekt pro reformu mistobuduvannya. [The Association of Cities of Ukraine requests to change the draft law on urban planning reform] *Zaxid.Nef*. URL: https://zaxid.net/asotsiatsiya_mist_ukrayini_prosit_zmyniti_zakonoproekt_pro_reformu_mistobuduvannya_n1554387

5. Koliasa, O. Ya. (2004) Politychnyi interes: sut ta istorychni formy vyznachennia. [Political interest: essence and historical forms of definition]. *Vesnyk SevHTU. Polytolohyia*, vol. 52, pp. 180–186.

6. Novikov, I. (2021) Chomu ne vdalosia prolobiuvaty proiekt pro lobizm v Ukraini. Latentnyi vplyv hravtsiv. [Why it was not possible to lobby the project about lobbying in Ukraine. Latent influence of players.]. *Zakon i Biznes*. URL: <https://zib.com.ua/ua/147002.html>

7. Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk (2004). [Political science encyclopedic dictionary] / V.B. Averianov, I.V. Aliksieienko, S.S. Andrieiev ta in.; V.P. Horbatenko (uporiad.); Yu.S. Shemshuchenko, V.D. Babkin ta in. (vidp. red); NAN Ukrainy. Instytut derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho, Ukrainaska asotsiatsiia politolohiv. K.: Heneza.

8. Proiekt (2020). Proiekt Zakonu «Pro derzhavnu reiestratsiiu subiektiv lobiiuvannia ta zdiisnennia lobiiuvannia v Ukraini» [Draft Law «On State Registration of Lobbying Entities and Lobbying in Ukraine» №3059. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68128

9. Proiekt (2020b). Proiekt Zakonu «Pro lobizm» [Draft Law «On Lobbying»] №3059-1. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68265

10. Proiekt (2020c). Proiekt Zakonu «Pro pravove ta prozore rehuliuвання diialnosti z lobiiuvannia». [Draft Law “On Legal and Transparent Regulation of Lobbying Activities”] №3059-2. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68275

11. Proiekt (2020s). Proiekt Zakonu «Pro lobistsku diialnist». [Draft Law «On Lobbying Activities»]. №2059-3. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68279

12. Radchenko, V. (2014) Politychni interesy: poniattia, funktsii, typolohiia. [Political interests: concepts, functions, typology.] *Derzhava i pravo*, vol. 56, pp. 600-605.

13. Stelmakh, A. (2021) Rozvytok instytutu lobizmu v systemi zabezpechennia derzhavnoi bezpeky Ukrainy [Development of the institution of lobbying in the system of ensuring state security of Ukraine] : dys-ya... k. n. z derzh. upravlinnia : 25.00.05. / Natsionalnyi univer-t syvilnoho zakhystu Ukrainy. Kharkiv.

Lobbying in Ukraine: cannot be prohibited to regulate

Yevtsenko Roman Ihorovych

Postgraduate Student at the Department of Political Science and Law
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Staroportofrankivska str., 26, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9853-6492

The article presents an analysis of the process of law-making regarding the legal regulation of lobbying and lobbying activities in Ukraine. The author states that the discourse and the process of law-making on this issue has been ongoing since the beginning of the XXI century, which corresponds to the general trend in European countries and the EU. It was noted that the signing of the Association Agreement with the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states became an additional factor in accelerating Ukraine's activities in 2016 to fulfill the obligation to contribute to the process of institutional development of lobbying activities. The recommendations of the Group of States Against Corruption (GRECO), which Ukraine must implement in order to pass the evaluation of internal reforms, play an equally important role in this process. The paper states that the recognition of lobbying as an institution representing the interests of interested groups, including civil society groups, is critically low in Ukraine. The problem remains the prevailing negative perception of lobbying as a corrupt shadow activity. No less a problem is the opposition of the lobbying subjects and institutions themselves to the implementation of the regulation of lobbying activities and the implementation of the Registers of lobbyists. At the same time, the demands of the public regarding the regulation of lobbying in order to achieve transparency in the process of competing interests of interested groups and obtaining information regarding the process of «realpolitik» remain unfulfilled. The article presents the author's assessment of the peculiarities of draft laws on political and legal regulation of lobbying practices. It was concluded that the recommendations of the EU and GRECO will obviously contribute to the acceleration of the implementation of transparency rules in Ukraine.

Key words: lobbying, political and legal regulation, Ukraine, political process, political institution, representation.